

૪૧૨૬

લાલરાજ અને સાતિ લીલા ગવરીના નાટકના ગાયનો.

૨ થ ના ૨

મગનલાલ ધેલાભાઈ પારેખ.

[આવૃત્તી પહેલી. પ્રત ૧૦૦૦],

(સર્વે હક સ્વર્ણીન છે. કનોની રગ્ગ ગી-
વાય દેઈએ સ્વાયવેા કે અગ્ગવેા નહીં)

—○—

હાલિયા:વાડી " સાયમ્બે પ્રકાશ " પ્રેસમાં
મૈનેજર કાલાભાઈ લલ્લુભાઈએ
છાપ્યાં છે.

— * * —

સંવત ૧૯૪૧

ક્રિ સં ૧૮૯૦

ક્રિ.સં. ૦૫૨-૫

રત્નસિંહ - ડુંચનપુરીના રાજા અને લાલરાજના પીતા.

પ્રધાનજી - નેના પ્રધાન.

રત્નાગવરી - રત્નસિંહની રીઠી અને લાલરાજની માં.

લાલરાજ - રત્નસિંહના પુત્ર, લીલાગવરીના સ્વામી.

લીલાગવરી - લાલરાજની સ્ત્રી, ચંદનસેનની છોકરી.

ચંદનસેન - ચંદન નગરીના રાજા, અને લીલાગવરીના પીતા.

દુષ્ટસીંહ - અધમપુરના રાજા.

કુલવંન, સર્પવંન - જગલ.

ખાળસિંહ - લાલરાજના પુત્ર.

પ્રખ્યાતસિંહ - દાનપુરીના રાજા, ખાળસિંહનું પોપણ કરનાર.

નિર્બળાસિંહ - નિરાજપુરના રાજા, લીલાગવરીને બળાટકાર.

[સર્પ જનાર.

મણીધર શેઠ - પ્રગટપુરના લુચ્ચો ઝવેરી.

કામકુંવર - લીલાગવરી. (આનંદપુરમાં પુરપતા પોશાકમાં)

લાલરાજ અને સતિ લીલાગવરી

ના

નાટકનાં ગાયનો.

મંગલાચરણ.

સર્વ પાત્રો ધસ્વર સ્તુતી કરેછે.

ધનાશ્રીની ગજલ.

જય જય વિઠ્ઠલનાથ, પ્રભુજી જય જય વિઠ્ઠલનાથ.	ટેક.
સર્વ મનુષ્યની રક્ષા કર તું, બજે તને સર્વ જાત.	પ્રભુજી.
અકળ કળા પ્રભુ અદ્ભુત તારી, જમ્ત તણા છો તાત	પ્રભુજી.
મન તણી તું ઇચ્છા પુરજે, હમેંશાં હો સાથ.	પ્રભુજી.
રંક; તવગર, શર્ણુ તમારે, સ્થાય થજે સાક્ષાત.	પ્રભુજી.
અલ્પગતી, મતી અલ્પ હમારી, બીડી મોટી આથ.	પ્રભુજી.
દુખ હમાર્નં સર્વે હજે, હોય કદી હમ માથ.	પ્રભુજી.
સ્તુતી કરીએ શીશ નમાવી, જોડી બન્ને હાથ.	પ્રભુજી.

અંક પહેલો.

પ્રવેશ પહેલો.

(કંચનપુરીમાં રાજા રત્નસીંહની કચેરી; પુત્ર ન હોવાના શોક કરે છે.)
 રત્નસીંહ—(ઘરસેં યાં કોન ખુદા કે લીએ લાયા મુજમા) એ રાગ
 ધીક અવતાર મારો, ધીક સૌ ધન ખાલ અરે;
 પુત્ર પીના આ જીંદગી, સકે એ લાલ ખરે;
 વાંઝીઓ કહે છે મુને, શું મુખ હું લખને ફરે;
 બેહેનર છે કે એથી, ઝેર ખાઈને હું મરે.

મધાનજી—

(રાગ ઉપરનો.)

મુણી મદાસજ તાજ, સ્વાય પ્રભુજી કરે;
 ને ને નીર્મળ કયું ઈશ્વરે, કદી ના ફરે;
 સાચું એક નામ તેનું, ભજવો સદા તેદને;
 સુખ સર્વે મુકી, નહી, આપો દુખ દેદને.
 (કચેરી બરખાસ્ત કરી રંગમંડાલમાં જાય છે.)

પ્રવેશ બીજો.

(પુત્ર ન હોવાથી રાણી શોક કરે છે.)

રત્નાગવરી—

રાગ પીલુ.

(કહું શું નસીએ દુખીઓ કાઢો છે, એ રાગ)

જન્મ આપ્યો પ્રભુ મુજને શું કરવા, પુત્ર નથી એકે પીરજ બચા. ટેક.

જીભ ઉપડતી નથી હવે માતાં, વિસ્તાર કહીને દુખ વરણવા.—જન્મ
લાડ લગવન પુરણ પ્રીતે, ગાડી ઘોડે બેશા લમેશ ફરવા.—જન્મ
ભણ હું તુજને થાઉં આભારી, કાણુ દુખનું આપે બે હન્વા.—જન્મ
(મુઠ્ઠા ખામ નાચે પડે છે. રાગ પાણી છાંટી સાવધ કરે છે.)

રત્નસીંહ—

(રાગ ઇંદ્રસભાનો)

યમ ગયું શું ખ્યારી મારી, ધરશે નહીં કાંઈ લાજ.

રાણી— બેઠીતી લીંચાળા ઉપર, મુઠ્ઠાં આતી આજ.

રત્નસીંહ— મહેલ સુશોભાત સુંદર ખ્યારી, સ્વર્ગ સમાના ધામ,

રાણી— પુત્ર વિના આ જીંદગી સર્વે, ધીક પડી રે તમામ.

રત્નસીંહ— શાંત સુખ સૌ સઘળું ખ્યારી, કરશે દીનાનાથ,

રાણી— પ્રભુ કરં હું તુજને વિનતી, આવી ગ્રહોને હાથ.

બંને સાથે—

નામ અમર છે તારં પ્રભુજી,	રંગ ભુમીપર ઇશ;
દુખ પડે છે હમને જેજે,	હરજે શ્રી ગુગદીશ.
આ દુનીઆજે સ્વપના રૂપી,	સર્વ તમારા બાળ;
દુખ પડે છે હમને જેજે,	હરજે દીન દયાળ.
મનની અંદર કલ્પના સૌ,	પુત્ર રૂપી છે આશ;
દુખ પડે છે હમને જેજે,	હરજે શ્રી અવીનાશ.
પુત્ર દેજે સુલક્ષણો એક,	પ્રભુ કૃપા તું કરી;
દુખ પડે છે હમને જેજે,	હરજે કૃપણ હરી.
અકળ ગતિ છે તારી પ્રભુજી,	જન્ત તણા છે તાત;
દુખ પડે છે હમને જેજે,	હરજે પ્રભુ સાક્ષાત.
બાગ બગિચા સુના પડ્યા સૌ,	શોક ઘણો છે તંન;
દુખ પડે છે હમને જેજે,	હરજે જગજીવન.

રંગ સુખ સૌ ભોગવીએ પણ નહીં પડે કંઈ ગમ;
 દુખ પડે છે હમને જે જે હરજો પુરશોતમ.
 આશ્રય આપો સદા ભક્તોને, હમેશા રહો સાથ;
 દુખ પડે છે હમને જે જે, હરજો વીકલ નાથ,
 ઉમેદ સર્વે સફળ કરજો, ધારી હોયે મન;
 દુખ પડે છે હમને જે જે હરજો ત્રીભુવન.
 રેલમ નજર હમેશા કરજો, અરજ ધરીને ધ્યાન;
 દુખ પડે છે હમને જે જે, હરજો શ્રી ભગવાન.

(આ પ્રમાણે રાણીને દીકરાશો દર્દી રાજ્ય શીકાર અર્થે જંગલમાં આ
 દયે જાય છે, જે સીપાઈઓ તેની જોડે ગયા હતા, તેઓ પાછળ
 પડી ગયા અને પછીથી રાજ્યની ઘણી શોધ કરી, પણ પ-નો ન
 લાગવાથી અંતે પાછા ફરી રાણીને ખબર કરવા જાય છે, તેઓને
 એકલા જોઈ રાણી કહે છે.)

રાણી—

રાગ સીતાજીના મહીનાનો.

તમે એકલા ક્યાંથી આવ્યા ઓ સીપાઈ જન રે,
 મુજ પ્રાણપતીનો વિયોગ સુકાય માંડે તન રે
 તમે સાચી કહોને વાત પ્રીતમ મારા ક્યાં ગયાં,
 મુને એકલી મુકી ઘર માંય જંગલ મધે શીદ રહ્યા;
 હું કુર્યા કરું દીન નીશ પ્રીતમના વિયોગથી,
 ખળી છાતી થઈ છે રાખ મુખે શું કહું કથી;
 તમે સાચી કહોને વાત સીપાઈઓ માહરા,
 મુજ પીયુનો પ-નો ખતાવ ગાડું ગુણુ તાહરા.

સીપાઈઓ—

રાગ સદર.

અમે કહીએ ખરેખરી વાત, સુણો રાજમાતરે,

એક હરણ મળ્યું વન માંડી, થયો કિતપાત રે;
 રાજ ગયા હરણ શીકાર, ભાગ કાંઈ નવ જડી,
 થાકી આવ્યા છે તમ પાસ, જંગલ બધું રવડી;
 તમે છોડાની રાણી રૂંદન, પ્રભુજી સાહે થશે,
 માટે મુકો હવે આકુંદ, શરીર સુકાઈ જશે;
 હવે લમએ હમે રજાય, દુખીઆં થયાં બહુ,
 પ્રભુ કરશે કુશળ કલ્યાણ, હમે જઈએ સહુ.

રાણી—

(સીપાઇઓનય છે.)

(લેહે લાગી મુને તારી, પાતળીઆ, લેહે લાગી મુને તારી.) એ રાગ.
 છોડી ગયા કેમ પ્યારી પ્રીતમજી, છોડી ગયા કેમ પ્યારી. ટેક.
 તુજ વિયોગે ઝુરી મરું હું, થઈછું ઘણી દુખીઆરી. પ્રીતમજી.
 હોતે કંઈ જો સંતાન મુંજને, રહેતે હું દીલ વીચારી. પ્રીતમજી,
 દીધો દીલાસો પ્રીતમે મુંજને, અંતે કરી છે લાચારી. પ્રીતમજી.
 બાગ બગીચા સુના પડ્યા સૌ, થઈ પડી હું અકારી. પ્રીતમજી.
 પ્રભુ પ્રીતમને જલદી મેળવજો, અરજ સુણી આવજ મારી. પ્રીતમજી.
 (આ પછી રાજ આવી પડે છે, બન્ને ભેટે છે. રાજ એક ફળ
 આપી કહે છે કે “આ ફળ તું ખાજો, જેણ આપણી ઇચ્છા પુ-
 રું થશે.” આ પ્રમાણે કહી, રાજ કચેરીમાં ચાલ્યો જાય છે.)

પ્રવેશ ત્રીજા.

(રાજ, પ્રધાન, કચેરીમાં બેઠા છે, એવામાં દાસી વધાઈ લાવે છે)
 દાસી— (કાયા જુડીરે, મારે ભજવા ભગવાન એ રાહ.)
 થાવો ખુશી રે, અર્જ કરું મહારાજ. ટેક.

થયો જન્મ પુત્રનો આજે, તેડવો જોશી તે કાજે,
રહે અમર આપનું રાજે, થાવો ખુશી રે.
પુરી આશ પ્રભુએ તમારી, સૌ થયું છે જયજયકારી,
લેજો અર્જ આપ સ્વીકારી, થાવો ખુશી રે.

(રાજા દાશીને વીદાય કરે છે અને પ્રધાનને જોશીને તેડવા મોકલ્યા બાદ ઈશ્વસ્તુતી કરે છે.)

(નમુ જગતેશ્વર, પ્રભુ પરમેશ્વર, જગત તણો દાતાર, અરે આ જગત તણો દાતાર,]

જગત તણો દાતાર, કરજો અમપર સુખ સાથાર. એ રાગ રત્નસીંહ—

હસ્ત જોડી પ્રભુ ખુદી થોડી, હમ સર્વે નાદાન, (૨)
હમ સર્વે નાદાન, કૃપા તું કરજો શ્રી ભગવાન;
કૃપા કરી તેં આજ પ્રભુજી, અવતરીઓ છે પુત્ર, (૨)
અવતરીઓ છે પુત્ર, થયું આ ઘર હમારું સુત્ર;
પુત્ર વિના હમે ટળવળતાં બહુ, નિત્ય થતાં ઉદાશ, (૨)
નિત્ય થતાં ઉદાશ, કર્યું તે દુખ સૌ આજે નાશ;
મહેર કરજો એજ પ્રમાણે, સૌને કરજો સ્લાય, (૨)
સૌને કરજો સ્લાય, હસ્ત જોડી હું લાગું પાય.

(પ્રધાન, જોશીને, તેડી આવી પહોંચે છે; પુત્રનો જન્મ કેવાં ચોઘડીઆમાં થયો છે તથા એ કેવો નીવડશે, વીગેરે હુકમ થયાથી જોશી કહે છે.)

જોશી— (રાગ ફેરવો.)

કહું છું વાત સાચી રે, લેજો માની ખરી. રૂક
ધન મકર ને કન્યા તોળા, નામ લાલરાજ,
પૃથ્વી ઉપર અમલ ચલાવી, કરશે રૂડાં કાજ. કહું છું

ખાડીઆ યનસે સૌ રાગનઆ, નહીં તસ્કરની ખીક;
 ચોર ચાડીઆ સર્વે મરશે, સઘળું હીકા હીક. કહું છું
 ઉછરશે એ પુર્ણ પ્રીતમાં, મનમાં રાખી હર્ષ;
 વિયોગ થશે એનો પોતાનો, પછી સાળમે વર્ષ. કહું છું
 દુખ વિપત્તિ પરશે એને, ભોગવશે સૌ કાય;
 સ્ત્રીજેશે એકમતી શીરોમણ, ધાયું એનું થાય. કહું છું
 રખડી દેશ વીદેશે સઘળા, લગ્ન એનું ત્યાં કળશે;
 પરણ્યા પછી રાજ્યધાનીમાં, આવી આપને મળશે કહું છું
 ખોટું કહું તો નામજર મારું, આ દુનીઆપર જાય;
 ભુત્ર ચુક ને થઈ હેલ્ય મારી, કરે અને લખાય. કહું છું

પ્રવેશ ચોથો.

(પંદર વર્ષની ઉંમર થયા પછી લાલરાજ ગુણીકાને ત્યાં બેઠો છે
 અને ગુણીકા તેને બેસાડી ગાયન ગાય છે.)

ગુણીકા—

ધનાશ્રીની ગજલ.

આવો મારા લાલ, પ્રાણુ પ્યારા, આવો મારા લાલ. ટેક.
 જોઈ તમેને આનંદ ઉપજે, ઉપજે અતીશે જહાલ. પ્રાણુ પ્યારા
 આવી મુજને કીધી આભારી, રત્ન સરીખા ગાલ. પ્રાણુ પ્યારા
 ખુશ ગમત પ્યારા કરશું હમેશાં, દર્શન દેજો કાલ. પ્રાણુ પ્યારા
 લાલરાજ બેઠો છે, એવામાં વજીર આવી પહોંચે છે, જોઈને તર-
 ત આલ્યો જાય છે, અને રાગને ખપ્પર કરે છે.)

પ્રવેશ પાંચમો.

(રત્નસીલ કચેરીમાં બેઠો છે, એવામાં પ્રધાન આવી ખબર કહે છે; રાજા ગુસ્સે થઈ સીપાઈને હુકમ કરે છે કે લાલરાજને કચેરીમાં બોલાવ; સીપાઈ બોલાવી લાવે છે અને રાજા એકદમ ગુસ્સે થઈ કહે છે.)

રત્નસીલ -

રાગ પીલુ તાલ કેરમો.

(જુઓ જુઓ વિપ્રે બીડી લામ, મનુષ છઠાએ ધસ્યું. એ રાગ.)

અરે ધીક થયો બદનામ, કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે;
 ધીક પડ્યું અરે તુજ કામ, કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે.
 તને સુજ પડ્યું નવ કાંઈ, કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે;
 તેં તો લજબો મુજને આંહી, કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે.
 તું તો થયાં વેશ્યાનો આર, કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે;
 કાંધા વીચાર નહીં તેં લગાર, કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે.
 કાળો કીધો કેવો તેં કેર, કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે;
 લવે અજમાવું શું પેર; કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે.
 જોઈ તુજને આવે છે લાજ, કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે;
 કાળું કર તું ચાહીથી આજ, કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે.
 કેમ મનમાં રાખું હું ધીર, કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે;
 તારું દુખળું થયું છે શરીર, કેવું તેં કુકુ કર્મ કીધું રે.

(કુંવર મેહલમાં આવ્યો જાય છે. પ્રધાને રાજાને ધીરજ આપી કહ્યું કે “ એના લગ્ન કરવાથી એ કુદેશ છોડશે.”; આ વિચાર રાજાને પસંદ પડ્યો અને ખીણ સવારે ગોરને રોકતવાનો વીચાર કરી કચેરી અરખાસ્ત કરે છે.)

પ્રવેશ છઠા.

(પીતાનું લગ્ન નીલંગપુરના રાજની છોકરી જેડે થવાનું છે એવું જ્યારે લાલરાજે સાંભળ્યું, ત્યારે એકદમ ગુસ્સાના આવેશમાં બોલી બેઠું છે :--

લાલરાજ-- (જેડી તમે નવ જેઠાં માડી. એ રાગ)

કરું શું શોક ઘણો તનમાં,
જનવું અહીંથી નાશી એકલું વીચાર છે મનમાં;
પીતાની શીખ નથી સારી,
હાંદગી જેડવા વીચાર કીધો કોની સાથે મારી;
લવે શું રાખું હવે ધનમાં,
જનવું અહીંથી નાશી એકલું વીચાર છે મનમાં;
થયાં મા આપ વેરી જ્યારે,
દૂરી જંગલમાં રખડી રઝળી મરવું મારે ત્યારે;
જગતમાં રહ્યાં કોણુ મા આપ,
અન્ય વખતમાં જનું એકલું પ્રગટ પુન્યને પાપ;
થયું અંધેર ઠાત્રી જનમાં,
જનવું અહીંથી નાશી એકલું વીચાર છે મનમાં.
(લાલરાજ જતો રહે છે.)

પ્રવેશ સાતમો.

(કુંવરના જવાથી નાજ રત્નસીંહ શોક કરે છે.)
રત્નસીંહ -- બેરતીની ગજલ.

(ચંદ્રમુખીને એકલી.) એ રાદ.

શું જીભથી કાઢું કથી, આ રાજ સૌ નથી નથી.
 પુત્ર બહુ સંભાળતો, સુખમાં ઘણો હું માલતે;
 તજી ગયો ખરે મુને, જે પ્રેમથી હું પાળતો.
 આ રાજ પાટ મહેલ સૌ, સુનું પડયુંજ છે અરે;
 ગયો, છે પુત્ર છોડીને, આ દુખ મુજ ઉપરે.
 ઉદાસ દીત થયું ખરું, હામ હૈયે શું ધરું;
 શું મુખ લઈ દેવે ફરું, આ રાજ તાજ શું કરું.
 હરદમ મુખેથી ઓઝરું, પુત્ર પુત્ર માહરા;
 નસીબમાં લખ્યું હશે, માત તાત તાહરા.
 દયા કરો પ્રભુ તમે, ખબર ખુશીની કલાવીને;
 કરો સુખી છાં મુજને, પુત્રનેજ લાવીને.
 મુજ પુત્રને સંભાળજો, નામ તુંજ આદરું;
 આઆદ કર પ્રતાપથી, પ્રભુ વીનંતી હું કરું.

(રાજ નીચે પડી જાય છે.)

(રાણી પ્રવેશ કરે છે અને પોને પાગ નીચે પ્રમાણે બોલી ઉઠે છે.)

રાણી --

દેરીની દખ.

ગયો ક્યાં પુત્ર વિસારી, છોડી માતને તારી; ગયો ક્યાં.
 માત પીતાને છોડી ગયો તું, દુખ પડે છે ભારી,
 પુત્ર માહરા સમજ્યો ન કાંઈ, કામ કીધું અવિચારી,
 છોડીને માતને તારી. ગયો ક્યાં.
 પિતાં તારાએ મહાણું માર્યું, મુજને ઘણીરે ખીંકારી,
 પરણાવી તુજમે લદાવા ન લીધા, આશા ઘણી મેં ધારી,
 છોડી શું માતને તારી. ગયો ક્યાં.
 રાજ પાટ આ સુનું પડ્યું સડ, ક્ષીંમત સડમે હારી,

જ્યારથી મુજને છોડી ગયોતું, લગ્યો ઘણો ધા કરી,
 છોડીને માતને તારી, ગયો ક્યાં.
 સગાં સહોદર સર્વે મળ્યાં હ્યાં, રૂદન રહ્યું છે જરી,
 હકાંવા ન લીધો માતાએ તારી, પરણ્યો ન એકે નારી,
 છોડી શું માતને તારી, ગયો ક્યાં.
 પ્રભુ પુત્રીની દાદ સાંભળજે, ગતી અઘોરકીક તારી,
 પુત્રને જલદી આંહીં મેળવજે, અરજ કરું બંધ મારી,
 છોડીને માતને તારી, ગયો ક્યાં.

(રાજને સાવધ કરી કહે છે.)

રાગ લાવણી.

રાણી - (ખુશ રહો સનમજ મેરા બીધાતા બેલી.)

અરે કૃત્ય કરો શું આપ વિચારો પ્યારા,
 હશે લખ્યા લેખ ભવિષ્યે તમારા મારા.
 દેતાં હપકો વીચાર નહીં કાંઈ કીધો;
 પાછળથી પસ્તાઈને સાર શું લીધો.
 હવે રાખી ધીર્ય આ મન હીંમત નહીં હરવી,
 બધે દેશ દેશાવર શોધ પુત્રની કરવી.
 ઉગાર્યો વાંછઆ બાર પ્રભુએ જ્યારે,
 લખ્યા લેખ ભવિષ્યે આવી નડ્યા છે ત્યારે.
 જોઈ રૂદન આપનું છાતી બળેછે મારી,
 જ્યારે ધીર મુકશે આપ હીંમત સૌ હારી.
 તે ધાર્યું હશે ભગવાન આવી તે બનશે,
 એમાં શોક કરેથી લગાર નહીં કાંઈ વળશે.

અંક ૨જો

પ્રવેશ પહેલો.

સ્થળ. ચંદન નગરી.

(લીલા ગવરી. મહાદેવની પુંજ કરે છે.)

લીલાગવરી --

(દયાળુ દેવ કૃપાળુ તું. એ રામ)

હમીયા ઇશ અહો જુગદીશ,
નેંડી હું હસ્ત નમાવું રીશ.
થયાં છે વર્ષ મુજને બાગ,
પ્રભુ દીલમાં દયા તું ધાર.
થયું છે રાખ, બળીને તાંન,
આકુળ વ્યાકુળ. થયું છે મન.
ખીલેલું બદન રસીલી આંખ,
વિના પ્રાણનાથ પડે સો ઝાંખ.
ગતી તારી છે અપરંપાર,
ભજું તુજને હું વારંવાર.

(મહાદેવની પુંજ કર્યા બાદ સર્વ સાહેલીઓ સાથે બહાર નીકળી ગરબા ગાય છે.)

સર્વ સાથે— સાહે સાહે સુરત શહેર મુંબઈ અક્ષમેલી. એ રામ.)

આવો આવોને બેની લાંચ ગીતો ગાવાને,
પછી કરીશું તૈયારી ત્યાં જઈને મીઠાસાને.

ગીતો ગાઈએ પુરણ પ્રોતે મનમાં રાખી હમંગરે,
 સદા ચાલો નીતિની રીતે કરી તમે સત સંગ. ગીતોગાવાને
 પતિ પુજવો નીત્ય હમેશાં કરવી તેની શેવરે,
 પ્રભુ સમાન એક તેને લેખી છોડો કુછંદની ટેવ. ગીતો.
 સાચો પ્રભુ એક તેને સમજી નવ લોપા આજ્ઞાયરે,
 કદી આજ્ઞા લોપો પતિની પડશે નર્કની માંચ. ગીતો ગાવાને
 હોય કદી અપરાધ પતિનો નવ ગણુશો મનમાંયરે,
 દુષ્પ વિપતિ પડતી જોઈ કરો જઈને સ્થાય. ગીતો ગાવાને
 (સર્વ આલ્યા જાય છે. એજ રાતે લીલાગવરીને સ્વપ્ન થાય છે કે
 લાલરાજ નામે રાજકુંવરે મહાદેવના દેવળમાં મુકામ કીધો છે અને
 તારે તેનીજ સાથે લગ્ન કરવાં)

પ્રવેશ બીજો.

(ચંદનસેનની કચેરી; સર્વ સમાબેઠીછે ત્યાં લાલરાજ આવીપ
 હોંચે છે, તે કોણુ છે અને શા અર્થે આવ્યો છે વીગેરે સવાલ પુ
 છ્યાથી નીચે પ્રમાણે કહે છે.)

લાલરાજ — રાગ લાવણી.

(કાયા નમમેં દુકાન સત્રજી પુણ્ય પાપ બેપાર કરે. સુન૦
 એ રાહ.

સુણો સમા સૌ રાજ દુવારી ફરતો આવ્યો હું આ જામ,
 દેશ વિદેશ કાલકાંઈ કામ.
 ફરી દેશ વિદેશ કાલકાંઈ કામ.

કંચનપુરી રહેલાણુ હમારં લાલચળ છે મારં નામ,
વિદેશે રખડવા;

પરદેશ રખડવા કીધી હાંમ.

રત્નસીંહ તો નામ પિતાનું ખુશી રહેતાં સહ હમો,
પુર્ણ પ્રેમથી

પુર્ણ પ્રેમથી સુણળે તમોં.

પડ્યો કુછંદમાં હું ત્યાં બાઈ મીત્ર સાથે બહુ કીધી મોળ,
ગાડી ઘોડે;

ગાડી ઘોડે બેશી હરરોળ.

થયા પિતાજી ગુસ્સે ત્યાંહી છોડી આલ્યો હું મારં ધામ,
દુખી થઈને;

દુખી થઈ આલ્યો આ હામ.

નામ બતાવ્યું બાઈ તમોને છોડી આલ્યો હું મારં રાજ,
કરવી ચાકરી;

કરવી ચાકરી મારે આજ.

(તેને રાજકુવર જાણી સેનાધીપતીની નોકરી આપે છે અને ત્યારબાદ કચેરી બરખાસ્ત થાય છે.)

પ્રવેશ ત્રીજો.

(મહાદેવના દેશમાં લાલચળ સુતો છે તેને જાગૃત કરી તે નો લામ પકડી લીલામવરી પુછે છે.)

લીલામવરી — (ધરસે માં કાન ખુદા કે લીલામવરી ત્રાયા મુજબે. એ ત્રાયા)

અરે કાણુ જાતછો ન્યાત બતાવો મુંને;
 લાલરાજ—પકડતાં હસ્ત મારો શર્મ નહીં આવ્યો તુને.
 લીલાગવરી—કરો વીચાર પ્યારા છું હમેશની હું દાસી;
 લાલરાજ—પડેજો ખબર શહેરમાં થશે ત્યાં મારી હાંસી.
 લીલાગવરી—પત્ની મુંને જાણી સાચી, ઢીલ નહીં આપ કરો;
 વરી ચુકી તમેને, પ્રાણુ હૈયે હામ ધરો.
 જો કહેશો નામ પ્યારા, દેહ કરું ત્યાગ મારે;
 કર્યો મેળાપ ઇશ્વરે, પ્રીય આજે તમારો.

(લાલરાજને ગળે બાંધી પડે છે.)

(લાલરાજ તેનો આગ્રહ જોઈ તથા મોહાતુર થવાથી ઉત્તર આપે છે.)

લાલરાજ—

રાગ લાવળી

(સત ગુરૂ નીર્મળદાશ જીનોકી અકળ કળાન્યારી. ઓ ગહ)

કંચનપુરી રહેદાણુ હમારું સુનો પ્રીયા મારી (૨)

રત્નસીંહ તો નામ પીતાનું પ્રીત ખરી તારી.

લાલરાજ છે નામજ મારું નવ સુઝયુ કાંઈ, (૨)

પડયો વીખુટો મા બાપોથી આવ્યો છું આંહી.

સાચી પ્રીત ને નેકી જોઈ હું હીંમત નહીં હારું, (૨)

ખરી પત્ની હું જાણી તુજને કામ કરું સારું.

(તેને અતિ આગ્રહથી પોતાના બાગમાં મળવાનું કહી લીલાગવરી ચાલી જાય છે.)

મહેશ ચાચો

(રાજા ચંદનસેન, પ્રધાન, લાલરાજ, વીજેરે સર્વ બેદ છે. એ વામાં લોકો ફરીઆદ લઇ આવે છે.)

સર્વ સાથે— (શેઠ સગાળશા સાધુને સેવે. એ રાગ)

સુણો હું મહારાજધીરાજ; આવ્યો છે સીંહ નમ્રનાં આજ. ટેક.

ક્યું નુકશાન કંઈક જનનું પાડે મોટી ચીસ,

જોઈ ઉભેલો માણસ સામે મારે કરીને રીશ. સુણો હું મહારાજ

દંખી વીકાળ સ્વરૂપજ તેતું સુઆં માણસ કાંઈ,

કમ્પેક્ષન કરવા આવ્યા હમે છાં જઈ બચાવો બાઈ. સુણો હું.

(સર્વ સભા વિસ્મય થાય છે અને જે એ સીંહને મારશે તેને રા-
જ્ય પોતાની છોકરી પરણાવશે. એવો હુકમ ફેલાય છે; કોઈ હાલુ
નેથી ત્યારે લાલરાજ ઉભો થઈ કહે છે:—)

(જહાંવા સીતમ કો સગ્ગવાર હું. એ રાગ.)

લાલરાજ— દીઓ આજા મુજને કહું હું એ કામ,

કરી દાર તેને બચાવું તમામ.

ખરો ક્ષત્રી પુત્ર પીધું સ્તન દુધ,

નક્કી મારી આવું ગુમાવું ન બુધ.

(લાલરાજ જંગલ સુધી સીંહની પુઠે પડી મારી પાછો આ-
વે છે. સર્વ સભા આશ્ચર્ય પામે છે. રાજા તેને પોતાની છોકરી મ
રણાવધાનું વચન આપી કચેરી બરખાસ્ત કરે છે.)

પ્રવેશ પાંચમો.

(લીલાગવરી ચંપકબાગમાં ગાલકાંડની રાહ જોઈ બેઠી છે.)

જણ તેને નહીં જોઈ કહે છે.)

સોરઠની ગજલ.

લીલાગવરી— (મદ મત લોચન ડોલનો અલી એ.)

હજુ સુધી નાથ ન આવીઆ હું જોઈ રહી છું વાટડી,
કરો શાંત આવી મુજને શીતળ કરોને હાટડી. ટેક.
પ્રીય જળ વિના જેમ મછલી તેમ તુજ વાણુ હું થઈ,
દરશણુ દયો ઝટ આવીને શુધ બુધ સાં ઉડી ગઈ. હજુ.
પતણું એ વિના નવ કોઈને અવર સર્વે બાઈ બાપ છે,
પ્રાણનાથ આવીને મળો હઈડે ઘણાં સંતાપ છે. હજુ.
સુની અહીં હું તુજ વીના હજુ ઉર મારે ખીક છે,
મા બાપ જં કદી ના કહે નો જીવતર માં ધીક છે. હજુ.
અંપા અંપલી જાઠ જુઠ મોગરો ને માલતી,
શું પુષ્પ ખીલ્યાં છે હીઆં હું રહું નજરે બાળતી. હજુ.
(કાકરાજ આવી પહોંચે છે, તેને બેઠી પડે છે અને કહે છે.)

લાકરાજ—

રાગ ઉપરનો.

સૌ ચીંતા પ્યારી પરદરો હું છું લમેંશા તાલરો,
કુરબાન તુંજપરથી કરું પ્રાયા જીવ આજે માહરો. સૌ.
આવ્યા તો સીંહ આ નયનમાં પડી છે અમ મુન બહુ,
પીતા તારાએ મોકલ્યો કરી આવ્યો શાંત હું ત્યાં રાહુ. સૌ.
હું ધાયો પુંડે તેલની ગંધા અધોર વનમાં,
કરી દાર આવ્યો તેલને વ્યાખ્યું શુર મારા તનમાં. સૌ.
પિતા થયા પ્રસન્ન ત્યાં દીધું વચન મુજને,
જે હોય મરજી તાલરી બક્ષીસ હું તે તુજને. સૌ.
લખ કરવાને આપણાં મુન દોઝે ત્યાં રહું,

ખાંને સાથે—પ્રભુજી કીધી મહેર તેં આ દુખ સૌ આજે હર્યું. સૌ.

—* * *—

પ્રવેશ છઠો.

૧ કચેરી. રાજા ચંદનસેન, પ્રધાન, તથા સર્વ ખીરાજ્યા છે અને ચંદનસેન પ્રધાનને કહે છે.

ચંદનસેન— (કંગનવા મોઝ કરસે સરક ગયોરે. એ રાહ)

પ્યારા મારા પ્રધાન તમે જલદી જવોરે. ટેક.

મહોલે તમે જવોરે, પ્યારી પુત્રીને લાવોરે;

કરી આપું લગ્ન હું હાથે, રહે સુખ શાંતિમાં સાથે;

ખુશી થાવું હું જાતે, જોઈ સુખ સંપ રે. પ્યારા.

વૃદ્ધાવસ્થા થઈ છેરે, હોંસ લગ્નની રહી છે રે;

કરી લગ્ન ખુશ થાઉં મનમાં, પછી જવું જરૂરે વનમાં;

સ્મરું નામ પ્રભુનું તનમાં, સોંપી રાજ્યધાનીરે. પ્યારા.

(પ્રધાન જઈને લીલાગવરીને તેડી લાવે છે, અને લગ્ન થઈ ધામધુમથી થાય છે. રાજા ચંદનસેન અને તેની સ્ત્રી લા-

લચજને રાજ્ય સોંપી તપશ્ચર્યા કરવા વનમાં ચાલ્યા જાય છે.)

પ્રવેશ સાતમો.

(બાલરાજ પોતાના શયનગૃહમાં છે એવામાં એકાએક દુષ્ટ-સૌંદર આવી સહેર ઘેરી લે છે. તે ખજાર થતાં બાલરાજ જ્યાં માં

ડે છે તેને અટકાવી.)

લીલાગવરી—(ગોપીચંદ લટકા જોગી હોજરે તજદે રાજને. એરાગ)

નહીં જસો પ્રીતમ વિનવું નાથ હો માહન,

લાલરાજ—પ્રીયા આપો રજાએ લખ્યું ભવિષ્યે તાહરા.

લીલાગવરી—જાઓ કહેતાં જીભજ જાએ ના કહેતાં ક્ષય થાય,

પાપ પેલે ભવ કર્યા હશે શાં વિયોગ આવ્યો છે હાય. નહીં

લાલરાજ—શોક કરેથી સાર નથી કંઈ પ્રીયા નથી અજ્ઞાન;

કરવા ધાસ્યું હોયે ઈશે શોક કરે નાદાન. પ્રીયા

લીલાગવરી—નાથ વિનાનાં જોખન મુનાં મુનાં મહોલ અવાસ,

નીચે પૃથ્વી ઉંચે વાદળ જોઈને ઉપજે ત્રાશ. નહીં

લાલરાજ—સુખ પછીથી દુખ સરને લેખ લખ્યા જે ઉર,

જાનકા જે રામની રાણી હસી ગયો અસુર. પ્રીયા

લીલાગવરી—દુષ્ટસીંહે દાટજ વાળ્યો અંગ ઉઠાડી ઝાળ,

હાથે રહીને જોત શું માંગો નથી મુવામાં માત્ર. નહીં

લાલરાજ—ભીમ સરીખા નાશ થયા કંઈ ધરો ધીરજ તુજ મન,

દુસ્મન સર્વે નાશ પમાડું સાને પીડે તુજ તન. પ્રીયા

લીલાગવરી—ક્ષત્રી તણી હું પુત્રી સ્વામી રાખો મુજને સાથ,

હાર કરીશ હું દુષ્ટસીંહને જઈ બતાવીશ હાથ. નહીં

લાલરાજ—સુંણી વચન મુજ પ્રીયા તારાં ખુશી ઉપજે દીલ,

લસ્કર સર્વે આવી પહોંચ્યું કેમ કરું હું ઢીલ. પ્રીયા

લીલાગવરી—જન્મ આવ્યો મુજ જનેતા નવ દીધું કાંઈ ઝેર,

દુખનો દીવસ આવી પહોંચ્યો વરો કાગો કેર. નહીં

લાલરાજ—સમજી ચક્ર શીદ શોક કરે તું રહો સુખે આ હામ

મારું જઈને સત્વર હાથે કરી આવું હું કામ. પ્રીયા

લીલાગવરી—રામચંદ્રજી વંન સંચર્યા સીતા રાખી સાથ,
 મુકી મુજને જશો ખ્યાર નવ કરશે એ નાથ. નહી
 (એ અરસામાં દુષ્ટસીંહ લશ્કર સહીત મહેલમાં ધરી આ-
 વે છે; લાલરાજ અને લીલાગવરી નાશી જાય છે.)

—* * *—

અંક ૩જો

પ્રવેશ પહેલો.

(લાલરાજ અને લીલાગવરી બંને એક કષ્ટવંન નામના 'જ' ગણમાં આવી પહોંચે છે રસ્તામાં પુત્રનો જન્મ થાય છે, અને તે-
 નું નામ બાળસીંહ પાડે છે, પોતાની પ્રીયાની રગ્ન લઈ લાલરાજ
 પોતાનો અમુલ્ય હાર જે રક્યો હતો તે વેચવા અર્થે નીકળી પડે છે.)

—*—

પ્રવેશ બીજો.

(સ્થળ પ્રગટપુર. મણીધર શેઠ અને તેના ગુમાસ્તા બેઠા છે
 લાલરાજ પ્રવેશ કરે છે. હાર બતાવી પોતાની હકીકત એક 'મુસાફર'
 તરીકે જાહેર કરે છે, શેઠ તે હારલઈ નેને ચોર કરી નિષેધને ક્વાચી

ન કરે છે, લાલરાજ એકલો બંધીખાનામાં બોલે છે.)

લાલરાજ— ચોપાઈ (ભેગીઓ.)

ભેડી હસ્ત નમું ઈશ તુજને, સ્હાય કરજે પ્રભુ તું મુજને;
કરે રાય ને રંક પ્રભુ તું, નમ્ર રથીતીમાં આવી પડ્યો હું;
અતિ ગતિ અસાધિક તારી, નવ પોંચે મતિ ત્યાં હમારી;
સર્વ જગતના છો પ્રતિપાળ, માર્યો કંઈ મામો રે ભુપાળ;
સેવ્યાં મંજરીના બાળ, લેજો પુત્ર તણી રે સંભાળ;
સદા ભક્તોને આશ્રય આપો, સંકટ સર્વે પ્રભુજી કાપો;

(કોઈપણ સીપાઈ દેખાતો નથી, તેથી લાલરાજ આલ્યો જાય છે
રસ્તો ભુજી એક સર્પવન નામના જંગલમાં નીકળી જાય છે અને
પોતાની પત્ની તથા બાળકની શોધ કરે છે પણ કોઈ માલમ પડ
તું નથી, શોકના આવેશમાં બોલી ઉઠે છે:—

(સહિયર દુખ શું દાખવું. એ રાહ)

લાલરાજ—

ક્યાંહાં હશે પ્રાણુપ્યારી તું, હું તો ભર જંગલ માંય;
તુંજને મુકીને હું આવીયો, છોડી એકલી ક્યાંય. ક્યાંહાં.
બાળક નાનો તુજ પાસ છે, તેના શું થશે હાલ;
ભુખ તરસ કેમ વેહસે, મળી કાંઈએ ન ભાળ. ક્યાંહાં
ભર જંગલમાં તું એકલી, નથી કોઈ બીજું સાથ;
ધીરજ રહેશે કેમ તુંજને, દોરી ઈશ્વરને હાથ. ક્યાંહાં.
વિયોગ થકી હું બળી મરું, આવી મળજે તતકાળ,
જો ન મળીશ તું મુજને, તો આણીશ મારો કાળ. ક્યાંહાં.
માવ ચિતાને મુકીને, હું તો નીકળ્યો છું બહાર;
જન પાદ મુજ છોડીને, દુખ પામ્યો છું અપાર. ક્યાંહાં.

માત પિતા મારાં વદ્ધ છે, પ્રભુ લે જે સંભાળ,
અરજ સુણી તુજ દાશની, સાચ થાજે તતકાળ. ક્યાંહાં.

પ્રવેશ ત્રીજા.

(લાલરાજને ગચાને સાત દીવસ થયા પરંતુ હજી સુંધી તે નહીં આવ્યો તેથી લીલાગરી રૂદન કરે છે.)

લીલાગવરી—

રાગ ગરખી.

(ગીરધારીરે વાત કહું તે વિચારો.)

ગયા પ્રીતમરે દેહ પ્રભુ શું દીધી, પ્રીય દાદ નહીં તેં લીધી. ટેક
જંગલમાંરે નાથ ગયા ક્યાં છોડી, પ્રીત પ્રાણુ લઈ શું તોડી.

સુંદ.

થયા સાત દીવસ પ્રીય આજરે, ગયા હાર તણું ત્યાં કાજરે;
રહું ક્યાંહી જનુની લાજરે, પ્રાણુનાથજરે પ્રાણુ ગયા 'શું' વીધી.

[પ્રીય.]

પ્રીત પાસજરે પ્રેમ લઈ ક્યાં વિસારી, દીલ દાઢ નહીં કાંઈ ધારી;
દુખ નાથજરે હોય સંજનું મુજ ભારી, અર્જ કરે છે દાશી તમારી.

સુંદ.

અહો ભડતવત્સલ ભગવાનરે, નવ દુર કરેં તુજ ધ્યાનરે;
કરી મહેર મજા મુજ પ્રાણુરે, પરમેશ્વરે દીલ દયા નવ કાપી.

[પ્રીય.]

(આ પ્રમાણે બેલી પુત્રને મુકી ચોડેક દુર જાય છે અને ક્રી
કદમ મુઠ્ઠી આવ્યાથી પડી જાય છે; કોટલામાં દાનપુરીનિર્મલ શામ.

પ્રબળસીંહ ત્યાં આવે છે અને પુત્રને એકલો સુવાડેલો જોઈ તેને હાથમાં લઈ નીચે પ્રમાણે બોલે છે.)

પ્રબળસીંહ—

રાગ માલ.

અહો જડત પાળક તાતરે પ્રભુ છેતું દીન દયાળ. ટેક.

નીકળ્યો છું હું શીકાર અર્થે આવ્યો જંગલ માંય,

જોઈ થયો હું વિસ્મય પ્રાણી દેખી બાળક ભાંયરે. હો જડત.

નામ પ્રભુ ત્રીભોવન તારું ધન્ય તમારું કામ,

ન હતું સંતાન મુજને કાંઈ જોઈ પામ્યો હું હાંમ. હો જડત.

જોઈ થયો હું ખુશી દીવમાં જવું જરૂરે શહેર,

પામર પ્રાણી ગતિ શું મારી વર્ણવતાં તુજ મહેર. હો જડત.

(આ પ્રમાણે કહી બાળકને લઈ ચાલ્યો જાય છે.)

(આ પછી લીલાગવરી સાવધ થાય છે અને પુત્રને ન જોવાથી રૂદન કરે છે.)

લીલાગવરી— (જનુની જીવોરે ગોપીચંદની. એ રાહ.)

અપરાધ શું થયો માલરો, પ્રીય શીર છત્ર નાથજી;

સુખ સ્વપ્ને નવ સાંપડ્યું, ગૃહો આવીને હાથજી. દેહ પી
[ડાયે વિયોગથી]

શોષ કરું ક્યાં હું બાળની, નથી કોઈનો આધારજી;

પાપ પેલે ભવ શું કર્યા, મળશે ક્યાં દીલદારજી. દેહ.

આરે જંગલમાં હું એકલી, નથી કોઈ બીજું સાથજી;

પ્રિતમ પ્રાણુ આવી મળે, વિત્યું શું હશે જાતજી. દેહ.

સુખ સહ ગણુતાં હશે, માત જાત ને તાતજી,

કેમ ખબર તમને પડે, મરશે પુત્રી અધાતજી. દેહ.

આડી ઘોડા સહ દૂર થયાં, આપણુ બેસતાં પાસજી;

સુખ સર્વે તે ક્યાં ગયું, નથી દેહની આશજી. દેહ.

હાંધ આવે નહીં મુજને, નવ ભાવે બોજનજી,

વિયોગ થકી હું બળી મરું, રહેધંધ ન મનજી. દેહ.

પુત્ર મહારો છે લાડકો, પ્રભુ લેજે સંભજી.

દ્રષ્ટિ કરું નહીં કો સુમે, આશ્રય તારે છે બાળજી. દેહ.

નિર્બળપુરી જે ત્યાંથી વધારે દુર નહીં હતી તાંતો રાજા નિર્બળ-
સીંહ ત્યાં આવી ચડે છે અને એકલી બેઠી સર્વ બંના પુછે છે,
આદ તેને સાથે લઈ જવાને ઘણી સમજાવે છે પણ ન માનવાથી
બળાતકારે લઈ જાય છે.)

પ્રવેશ ચોથો.

(લીલાગવરી એકલી નિર્બળસીંહના મહેલમાં બેઠી છે અને
નીચે પ્રમાણે બોલે છે.)

હુમરી.

(તુંજ બીન મોરી કાણુ ખખર લે. એ રાગ.)

લીલાગવરી—

દીન દયાળુ જગત કૃપાળુ દાશીની વહારે ધાવોરે; દેહ.

આહાંઆં આજે નથી કોઈ મારું આ દુષ્પમાંથી છોડાવોરે. દીન

દુષ્ટ આ મુજપુર સેતમ ગુજરે સાય પ્રભુજી ધાવોરે દીન

પ્રાણનાથથી પડી હું વાપુરી નથી લીધો કંઈ લ્હાવોરે. દીન

પુત્ર મહારો ગયો પરલાથે મહેર કરી મેળાવેરે. દીન

બોર આધાં એહાં સવરીનાં સુખવાને ઉઘાડોરે. દીન

પ્રહ્લાદનું રક્ષણ કરવાને નરસિંહ રથે ચધાવોરે. દીન

(આશપાસ નજર કરતાં મરદનો પોશાક પડેલો દીરાજ આવે છે. તે લઈ વશ બદલી ચાલી જાય છે.)

પ્રવેશ પાંચમો.

સ્થળ આનંદપુર. એ ગામનો રાજા મરાણ પામ્યો હતો અને તેને કોઈ વારસ ન હોવાથી એવો નિર્ણય થયો હતો કે ક્ષત્રી ભાગોળે જે માણસ આવે તેને રાજા બનાવવો લાલરાજ કરતો કરતો ત્યાં આવી ચડે છે અને સીપાઈઓ તેને કચેરીમાં લઈ જાય છે અને તેને રાજ્યાશન સોંપે છે. લાલરાજ કચેરીમાં બેઠો છે અને લીલાગવરી પુરૂષના પોશાકમાં પ્રવેશ કરે છે, અને નોકરીની દ્રષ્ટિ જણાવી કહે છે.)

રાગ કહારવો.

કામકુંવર—(છોડી બામનકી, અંગીઆંકુ અતર લગા કે ચત્રી.) એરાલું
સુણો મહારાજ તાજ, જોઈને ધામ હું આવ્યો છું આજ. ટંકા
કામકુંવર છે નામજ માઈ, આવ્યો છું આ હામ;
સદા સુખી રહો આબાદીમાં, કરો ગરીબના કામ. સુણો.
માતા પિતા સહુ દુર થયાં, મુને મકી એકલો ધામ;
કરું વિનંતી પ્રભુ પસ હું, રખો સત્તામત નામ. સુણો.
(લાલરાજ તેને પોતાનો ખાસ હુણુરી બનાવે છે.)

પ્રવેશ છઠો.

(લાલરાજ પોતાના મહેલમાં બેઠો છે અને કામકુંવર વિશે

જનનાં જુદા પ્રકારના તુરંગ ઉત્પન્ન થાય છે અને કહે છે, “ અરે ઇશ્વર! મારી પત્ની જોને. હું જન્મલભા છોડી આવ્યો હતો તેનું મેં એવું જ સ્વરૂપ હતું; અહાહા!! લીલાગવરી મને ક્યારે મળશે? આ સાંભળતાં કામકુંવર જે પુરુષના લેખાસમાં બહાર ઉભો રહી સાંભળતો હતો તે પાછો સ્ત્રીનો પોશાક ધારણ કરી બધાર નીકળી તેને ભેટી પડે છે. ત્યારબાદ લાક્ષ્મણપોતાના મા બાપને મળવાની ઇચ્છા જણાવે છે; અને પ્રધાનને બોલાવી રાજ્યની હકીકત પુછ્યાથી પ્રધાન જવાબ આપે છે.)

પ્રધાન—

દેહરો.

અરે ખંડણી સર્વ જ્યાં છે ખંડીઆ છે સૌ ગામ,
દાનપુરી નથી આપતુ કરે શ્રેષ્ઠ તે નામ.
જઈ કરો વશ તેમને નમતો નથી લગાર,
સર્વ દેશ છે ખંડીઆ આપ તણો આભાર.

(લાક્ષ્મણ તેને લશ્કર ભેગું કરવાતું કહે છે અને દાનપુરીનાં રાજાને હસવી કંચનપુરી જવાનો વીચાર લીલાગવરીને દર્શાવે છે કેમકે દાનપુરી રસ્તે જતાંજ આવે છે)

પ્રવેશ સાતમો.

(સ્થળ દાનપુરી. લાક્ષ્મણ પોતાની પ્રીયા તથા લશ્કર લઈ દાનપુરી પહોંચે છે અને ત્યાંનો રાજા બાળસિંહ સામે લડવા આવે છે જુદા થાય છે તેમાં બાળસિંહ પકડાય છે અને લાક્ષ્મણ તેને મારવા કરે છે એવામાં આકાશવાણી થાય છે કે— “ જો મુત તો

સાજ છે એને મારીશ નહીં ” તરતજ તેને બેઠી પડે છે અને તે-
ને સાથે લઈ કંચનપુરી જાય છે.)

—* * *—

પ્રવેશ આઠમો.

(કંચનપુરીપર દુષ્ટસીંહે ચઢાઈ કરી લાલરાજના મા બાપને
કેદ કીધાં છે; લાલરાજ આવે છે, અને યુધ્ધમાં દુષ્ટસીંહ મરણ
પામે છે; પાતાના મા બાપને બેઠી દરેક જણ હકીકત જાહેર કરેછે)

લાલરાજ—

રાગ ગજલ.

(જખાની હાલ યુ' કહેના કે જા કે નામ બર પે લે. એ રામ)

મુણો પિતા પ્રીત મારાં, કહેતાં દુખ વહે ધારા. ટેક.

ગયો તમારી પાસથી, કરી કષ્ટ નીરાશ;

જઈ શેઠના ગામમાં, પુરી પ્રભુએ આમ, મુણો.

ધન્ય ભાગ્ય તે શેઠનું, તેડયો મુજને પાસ;

બેર લઈ પોતા તણે, ક્યો જઈ ત્યાં વાસ. મુણો.

દીધું સ્વપ્નું ઇશ્વરે, આવ્યાં લક્ષ્મી માત,

મરીખ બીચારો શેડીઓ, થઈ ગયો રળીઆત. મુણો.

ખોદયું ધન સર્વે તીર્થાં, દીડી દેવી પાંચ;

છઠી જોઈ નહીં આંખથી, પડી મોટી ત્યાં ખાંચ..મુણો.

લખયું ખર્ચ મુજ ભુતનું, અથ ઇતીથી છેક;

ધાર્યો સમાગમ હમ તણે, દેવી રહી ત્યાં એક મુણો.

કુલેશ્વર તે સંભર્યો, આવ્યો પ્રીયાને ગામ;

કરવા ત્યારે ઇશ્વરે, ઉપનયું ત્યાં એક કામ. મુણો.

પ્રિયા તહીં જન્મી પડી, મુખથી બોલી બોલ; સુણો.
 “વરી ચુરા હું આપને,” કીધો તેનો તોલ. સુણો.
 દર્ધ વચન હું સંચર્યો, આવ્યો શેઠને ત્યાંય; સુણો.
 પુત્ર પામ્યો તે ખતથી, રહ્યો મુખે પુરમાંય. સુણો.
 લઈ રળ હું નીકળ્યો, ચંદન નગરી ધામ; સુણો.
 સેન્યાપતિ બન્યો ત્યાંહાં, પાડી સીંહને દામ. સુણો.
 પિતા થયા પ્રસન્ન ત્યાં, રાખ્યો કરીને તન. સુણો.
 પરણાવી નીજ પુત્રીને, પોતે પધાર્યા વન. સુણો.
 સુખ ભોગવ્યું વય એક, રહ્યા ચીતથી બ્યાંય; સુણો.
 દુષ્ટસીંહે આવી કરી, ઘેરું ચંદન ત્યાંય. સુણો.
 આવી ધુર્યો મુજ મહેત્રમાં, સુનો બ્યાં નીરવાણ; સુણો.
 “પકડો” મુખે સાંભળી, જાગી થયો બેભાન; સુણો.
 નાદોં ત્યાંથી નીકળી, આવ્યાં જંગલ વન; સુણો.
 ઇશ કૃપાથી ત્યાં થયાં પુત્ર તણા દર્શન. સુણો.
 મુકા પત્નીને ત્યાંયથી, ગયો વેચવા દાર; સુણો.
 ચોર હ્યો હું તે સમે, બંધીખાને નીરધાર. સુણો.
 સટક્યો હું તો બહારથી, આનંદપુર છે ગામ; સુણો.
 ઇશ કૃપા કળશો નહીં, બન્યો રાય તે દામ. સુણો.
 મુજ પત્ની આવી ચઢી, મદ તણો લેયાસ; સુણો.
 કામકુંવર નીજ નામ છે, જોઈ પામી ઓ આશ. સુણો.
 પત્ની મુજ સંભારતાં, મન પામ્યો ઉલાશ; સુણો.
 પ્રત્યક્ષ દીડી કામની, ચેત્યો ત્યાં દીન દાશ. સુણો.
 કરી ચક્રાર્ધ પુત્રપર, પ્રભુ તણી એવાણ; સુણો.
 “પુત્ર તાહરો એજ છે,” લડશો નહીં નીરવાણ. સુણો.
 હાર કર્યો હાં દુષ્ટને, કરી પ્રભુએ મહેર; સુણો.
 રહીશું સુખ શાંતી મહી, થઈ છે લીલા લહેર. સુણો.
 (લીલાગવરી ખોતાનો હવાત્ર નહેર કરે એ.)

લીલાગવરી—(સુણતા નહીં ધુનકી ખબર અનહદ ખાત્રાં ખાત્રાં.
[એ ચાલ])

જતાંત કહું હું મુજતાજું, પીતા માત લેજો ધ્યાનરે; ટેક.
પડી વીખુડી પ્યારથી, છોડી ગયા દીલદાર ત્યાં;
જોઈ વાટ રહી હું વંનમાં, લખીત ગયો પુત્ર હાથમાં. જતાંત.
સાવધ થઈ હું જોડું છું, નવ દીકો પુત્ર સાથમાં;
પ્રભુતણી કરણા થકી, પ્રખળસીંહના હાથમાં. જતાંત.
આગ્યો નિર્ધનપુરનો, નિર્ધનસીંહ તે હાથમાં;
શુભમ પ્રસારી લઇ ગયો, ધમાંધ પોંચ્યો ગામમાં. જતાંત
નાડી ત્યાંથી નીસરી, આવી પોંચી આનંદપુરમાં;
મળતાં દીકા મુજ પ્રાણને, પ્રેમાળ ભેટયા હિ-માં. જતાંત.
શંભુ તમારે હું પડી, મુજ તત માતા આપ છો;
મેળાપ કાધો ઇશ્વરે, ઇશ નામ મુખે ભાખશે. જતાંત.
(બાળસીંહ પોતાની હકીકત વીનીત કરે છે.)

બાળસીંહ— બુજંગા હંદ.

મુજ માતના હાથથી લઈ જઇને,
ઉછેર્યો મને દાનપુરી રહીને;
થયો સમજણો જ્યાંકરે હુંજ ત્યાંહીં,
ગૂહી રાજ્યની દોરી મેં હાથ માંહી.
પિતા માહેરા આવીઆ હસ્ત કરવા,
પ્રભુએ બચાગ્યો મુને દુખ હરવા;
હવે રાખશે બચ નહાં કાંઈ મનમાં,
રદો જાં રહી ઇશ્વરું નામ તનમાં.

સરે પાત્રો —

રાગ કલ્યાણ.

પ્રેમ સભા જતો, રમ લઈ અ હમો;
 જુલ ચુક પ્રીતથી સ્વીકારશે તમે. પ્રેમ
 પુણ્ય પ્રેમથી ખેલગ ભગવ્યો, સત્ય ધર્મને ચીત;
 જોઈ આપને ખુશી દીલમાં, ઉજી પુરી પ્રીત. પ્રેમ
 ખરા દીલથી અપ પધારી, ધર્મ બનતી ધ્યાન;
 કરો મહેર હંમેશાં એા, પધારો નીજ ધામ. પ્રેમ
 ગૃહસ્થાશ્રમનું સુખ સર્વને, નવ ધરશે કંઈ તાપ;
 પ્રાશ્નિત મોટું અમા બનજો, સંતોષો મા આપ. પ્રેમ
 કરો સવાયાં કામ, મેળવો, સર્વ ગ.વ્યાએ છત;
 નામ ઈશનું ભાખો દીલમાં, બળવજો નીજ રીત. પ્રેમ

હરીગોત છંદ.

મણી તણો ભા સર્વન, ગામલીગતાથી ચાલવું,
 નકી ન કરશે એ, કદાએ, લાલની સૌ પાળવું.
 લક્ષ લ્યાનત તજ દધને, ગેર રીતો મુકશે,
 લાનત નહીં જો છોડશે તો, ભાવ નહીં કોઈ પુછશે.
 ઈષ્ટનુ જે સ્મરુ કરશે, પાર જે કોઈ પામશે,
 રે'શે સદા સુખ મપથી, ખચીત સર્ગ તે જાલશે.
 નકટ કરો નહીં નોકી, વસવું સદા નિજ ગામમાં,
 સારા તણી સોમત થકી, રીતભાત સમજે, કામમાં.

જાહેર ખબર.

શાવરશાળ અને લીલાગવરીની વાતો તથા કંમેન્ટોની વિપત્તી
નામનો એક સ્વસ્થકારક હારસ હવે પછી છપાઈ બહાર પડશે.

એ નાટક કંપનીના મેનેજરે આ નાટક ભજવવાનો દર રા-
ખવો હોય, તો તેણે હમને રજૂ મળવું.

સામગ્રી પ્રત રાખનારને કમીશન વિગેરેનો અદાબસ્ત કરી આપવામાં
આવશે મત્ર વહેવાર નીચેના શીરનામે રાખવો અથવા બીજાને મળવું

નવસારી હડગવાડ

તા. ૧૬-૧-૮૦

મંગળદાસ મેલાભાઈ પારેખ.

